

Eleocharis quinqueflora
(Hartmann) O. Schwarz
na Równinie Błot Przymorskich
(Pobrzeże Kaszubskie)

Eleocharis quinqueflora (Hartmann) O. Schwarz
on Błota Przymorskie Plain (Kaszubskie Coastal Region)

AGNIESZKA BUDYŚ

A. Budyś, Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody, Pracownia Geobotaniki i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Gdański, Al. Legionów 9, 80-441 Gdańsk,
e-mail: agnieszkabudys@poczta.onet.pl

ABSTRACT: *Eleocharis quinqueflora* (Hartmann) O. Schwarz is the amphiatlantic species, which has been noted in Poland mainly in the northern part of the country and in the Carpathian Mountains. Its contemporary distribution is not well known. This plant prefers mesotrophic basic and subneutral peat soils (pH 6–8). There were 3 localities of *E. quinqueflora* revealed in the past on Błota Przymorskie Plain. None of them was confirmed during floristic research conducted within this region in 2000–2002. New locality of this species was noted 3 km E from Białogóra village, N from Białogórska Struga river (ATPOL square CA36 01). Two clumps of *E. quinqueflora* were found on peat-moorsh soil in the ecotonic zone between ground road and mixed forest. The phytocoenosis with *E. quinqueflora* consisted mainly of acidiphilous species.

KEY WORDS: *Eleocharis quinqueflora*, calciphilous species, mesotrophic moor species, new locality, Kaszubskie Coastal Region, northern Poland

Eleocharis quinqueflora (Hartmann) O. Schwarz jest gatunkiem o amfiatlantycznym typie rozmieszczenia, występującym w Eurazji i Ameryce Północnej (Hulten, Fries 1986). Według danych pochodzących z lat sześćdziesiątych (Żukowski 1965) stanowiska ponikła skąpokwiatowego w Polsce koncentrowały się w północnej części kraju oraz w rejonie Karpat, natomiast w środkowej części kraju były one rozproszone. Współczesne rozmieszczenie *E. quinqueflora* w Polsce nie zostało jak dotąd zweryfikowane (za: Zając, Zając 2001).

Ponikło skąpokwiatowe rośnie najczęściej na torfowiskach niskich mezotroficznym, w tym węglanowych, źródłiskowych i w kompleksach zbiorowisk solni-

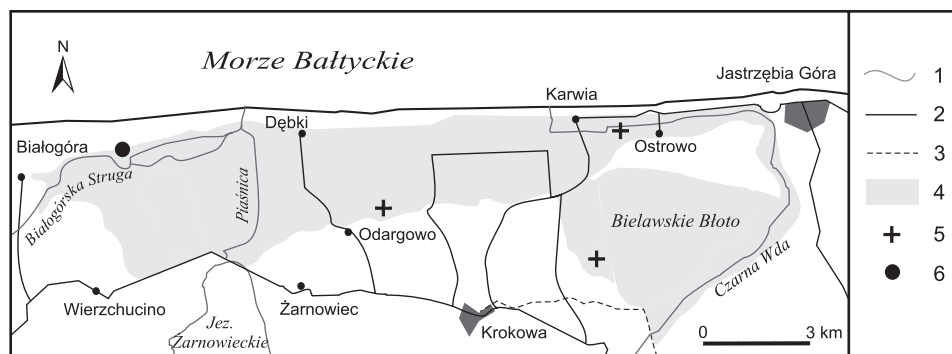
skowych. Preferuje gleby o odczynie zasadowym i subneutralnym w zakresie pH 6–8 (Żukowski 1965). *Eleocharis quinqueflora* często tworzy krótkotrwałe zbiorowiska inicjalne na odsłoniętym torfie, np. w miejscach buchtowanych przez dziki, może także odgrywać znaczącą rolę w początkowych etapach sukcesji regenerującej się roślinności w wyrobiskach poeksploatacyjnych (Tyszkowski 1993; Herbichowa, Herbich 1998).

W rejonie Pomorza Zachodniego omawiany gatunek podawany był z kilkudziesięciu stanowisk (Żukowski 1965), z czego trzy pochodziły z obszaru Równiny Błot Przymorskich (ryc. 1):

- 1) torfowisko koło Odargowa, kwadrat ATPOL CA37 10 (Gräbner 1895);
- 2) zatorfione łąki nad Czarną Wdą, między Ostrowem a Karwią; kwadrat ATPOL CA37 01 lub CA38 00 (Gräbner 1895; Preuss 1907);
- 3) torfowisko Bielawskie Błoto, kwadrat ATPOL CA37 11 (Preuss 1907).

Autorzy nie podają dokładniejszych danych na temat lokalizacji stanowisk oraz warunków siedliskowych, w których stwierdzali omawiany gatunek. Biorąc pod uwagę skalę siedliskową ponikła skąpokwiatowego, należy przypuszczać, że rosło ono na mezotroficznych torfowiskach niskich, które na Równinie Błot Przymorskich zajmowały stosunkowo dużą powierzchnię.

W trakcie prac florystycznych prowadzonych na terenie Równiny Błot Przymorskich w latach 2000–2002 wyżej wymienione stanowiska nie zostały potwierdzone. Jednocześnie stwierdzono występowanie *Eleocharis quinqueflora* na nie notowanym wcześniej miejscu, 3 km na wschód od Białogóry, na północ od Białogórskiej Strugi, na granicy między kompleksem torfowisk niskich a wałem wydmowym (kwadrat ATPOL CA36 01). Dwie kępy ponikła rosły na glebie murszowo-torfowej, w strefie ekotonu między drogą gruntową a wilgotnym lasem, którego drzewostan utworzony

Ryc. 1. Historyczne i współczesne rozmieszczenie *Eleocharis quinqueflora* na Równinie Błot Przymorskich

1 – rzeki, 2 – szosy, 3 – linia kolejowa, 4 – Równina Błot Przymorskich, 5 – stanowiska historyczne, dokładna lokalizacja niepewna, 6 – nowe stanowisko

Fig. 1. Historical and contemporary distribution of *Eleocharis quinqueflora* on Błota Przymorskie Plain

1 – rivers, 2 – main roads, 3 – railway, 4 – Błota Przymorskie Plain, 5 – historical stands, exact localisation unknown, 6 – new stand

był przez sosnę zwyczajną *Pinus sylvestris* i brzozę omszoną *Betula pubescens*. Fitocenoza, w której stwierdzono ponikło skąpokwiatowe, daleko odbiega od typowych dla tego gatunku zbiorowisk (por. Dierssen 1982; Tyszkowski 1993). *Eleocharis quinqueflora* rośl w towarzystwie *Drosera rotundifolia* i *Carex gracilis*, a warstwę mszystą budowały torfowce *Sphagnum sp. div.* Przewaga taksonów acydofilnych w miejscu występowania ponikła wskazuje na znaczne zakwaszenie podłoża.

Na Pomorzu Zachodnim oraz w skali odrębnie analizowanego Pomorza Gdańskiego *Eleocharis quinqueflora* ma status gatunku narażonego na wyginiecie (Żukowski, Jackowiak 1995; Markowski, Buliński 2004). Gatunek ten został również zaliczony do zagrożonych składników flory torfowiskowej (Jasnowska, Jasnowski 1972), jednak jak dotąd nie uwzględniono go na czerwonej liście roślin ginących w skali kraju (Zarzycki, Szelağ 1992). Ze względu na specyficzne wymagania siedliskowe *E. quinqueflora*, jego niskie zdolności konkurencyjne, o których świadczy częste występowanie w niestabilnych fitocenozach inicjalnych, a także powszechne zjawisko wymierania gatunków torfowiskowych na skutek antropogenicznych przekształceń siedlisk konieczne jest uaktualnienie wiedzy o współczesnym rozmieszczeniu i zagrożeniach dla trwania tego taksonu w Polsce.

Literatura

- DIERSSEN K. 1982. Die wichtigsten Pflanzengesellschaften der Moore NW Europas. Conservatoire et Jardin botaniques, Geneve, 382 ss.
- GRÄBNER P. 1895. Zur Flora der Kreise Putzig, Neustadt in Westpreussen und Lauenburg in Pommern. – Ber. d. Westpr. Bot. Zool. Ver. 18: 271–407.
- HERBICHOWA M., HERBICH J. 1998. Kompleks torfowisk nakredowych, źródliskowych i mszarnych w Sulęcynie. – W: HERBICH J., HERBICHOWA M. (red.), Szata roślinna Pomorza – różnicowanie, dynamika, zagrożenia, ochrona. Przewodnik Sesji Terenowych 51. Zjazdu PTB 15–19 IX 1998. Wyd. UG, Gdańsk, s. 213–216.
- HULTEN E., FRIES M. 1986. Atlas of North European Vascular Plants. I. Koeltz Scientific Books, Königstein, 498 ss.
- JASNOWSKA J., JASNOWSKI M. 1977. Zagrożone gatunki flory torfowisk. – Chrońmy Przyr. Ojcz. 33(4): 5–14.
- MARKOWSKI R., BULIŃSKI M. 2004. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. – Acta Bot. Cassub., Monogr. 1.
- PREUSS H. 1907. Neue Beiträge zur Flora der Kreise Danzig und Putzig. – Ber. d. Westpr. Bot. Zool. Ver. 29: 77–83.
- TYSZKOWSKI M. 1993. *Eleocharitetum quinqueflorae* Lüdi 1921 – the initial plant association of calcareous fens in Poland. – Fragm. Flor. Geobot. 38(2): 621–626.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. Nakładem Prac. Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków, 716 ss.
- ZARZYCKI K., SZELAĞ Z. 1992. Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce. – W: ZARZYCKI K., WOJEWODA W., HEINRICH Z. (red.), Lista roślin zagrożonych w Polsce. Wyd. 2. Inst. Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków, s. 87–98.
- ŻUKOWSKI W. 1965. Rodzaj *Eleocharis* R.Br. w Polsce. – Pozn. Tow. Przyj. Nauk. Wyd. Mat.-Przyr., Pr. Kom. Biol. 30(2): 1–113.

ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce. – W: ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. (red.), *Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski*. – Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu 3: 9–96. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.